Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація "Svoboda" 30 Montgomery Street Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237 (201) 434-0807 (201) 434-3036
УНСоюз: (201) 451-2200

РІК XCI. Ч. 237. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 13-го ГРУДНЯ, 1984 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, DECEMBER 13, 1984 No. 237. VOL. XCI.

ЗНОВУ ВИНЕСЕНО СПРАВУ ГОЛОДУ ПЕРЕД ГАЗЬКИМ СУДОМ

Філядельфія (ОУПС — УІБ). — В слід за офіційним меморандумом — „аплікацією" Уряду УНРеспубліки в справі голоду в 1932-33 роках, пересланим Міжнародному судові справедливости в Газі в 1983 році, зроблено недавно дві дальші інтервенції.

З початком листопада ц.р. державний секретар УНР д-р Теодосій Онуферко переслав реґістраторові суду письмо-пригадку із зверненням уваги на створення у Вашінґтоні конґресової Комісії дослідження голоду, яка за два роки має зібрати відповідний документальний матеріял про 1932-33 роки й цим допомогти об'єктивно з'ясувати причини й наслідки цієї насильної трагедії українського народу під московсько-большевицькою окупацією.

Для дальшої актуалізації справи перед газьким судом відбуто першу особисту інтервенцію в Палаті миру 20-го листопада ц.р. З доручення Уряду УНР у товаристві бельґійців — прихильників української справи відвідала секретаріят Міжнародного суду справедливости в Газі Тетяна Носко-Оборонів, член Прихильників ДЦ УНР у Монтреалі, Канада. В часі одногодинної авдієнції у першого секретаря суду Кльода Фукса вона нав'язала до аплікації Уряду УНР з 1983 року, подала деякі нові інформації про голод в 1932-33 роках з особистого досвіду тих часів та урґувала в справі урухомлення судової процедури згідно із заходами Уряду УНР. В додаток до матеріялів, пересланих уже давніше поштою, інтерпелянтка вручила особисто першому секретареві суду недавно видану „Бібліографію голоду в Україні 1932-33" в опрацюванні Галини Сенишин, голови Прихильників ДЦ УНР у Монтреалі.

Секретар Фукс прийняв із зацікавленням до відома ці нові дані, обіцяв зробити все можливе й зобов'язався на початок відкрити офіційнес „досьє" у справі голоду в Україні. Окреме письмо-повідомлення в цій справі, згідно з його запевненням, буде переслане державному секретареві УНР д-рові Т. Онуферкові.

НАДЗВИЧАЙНІ ЗБОРИ УНД

Ню Йорк. — В суботу, 22-го грудня ц.р., о год. 3-ій по полудні тут в приміщенні Українського Спортового Клюбу при 122 Друга авеню, відбудуться Надзвичайні загальні збори уділовців і прихильників Українського Народного Дому. Головною справою зборів буде збереження УНДому і його евентуальна розбудова. Тому що багато уділовців змінило місце замешкання і листи до них не доходять, дирекція УНД подає нову адресу на яку слід слати кореспонденцію: Ukrainian National Home, Inc., P. O. Box 1725 Stuyvesant Sta., New York, N. Y. 10009.

Ув'язнили 10 осіб за пошанування Міжнародного Дня прав людини

Москва. — Совєтська міліція і в цивільному одягу — аґенти КГБ ув'язнили 10-ох москвичів за те, що вони, переходячи через Червону площу ,зняли накриття з голови у пошані до Міжнародного Дня прав людини, що його відзначали 10-го грудня усі народи світу у різній формі. Президент З'єднаних Стейтів Америки Роналд Реґен підписав окрему проклямацію в тій справі і засудив переслідування інакомислячих в Совєтському Союзі, Польщі та інших країнах Східньої Европи, а також в деяких державах західньої гемісфери.

Інакше виглядало відзначування в комуно-московській імперії, де, згідно з інтерпретацією совєтських режимників, проблема прав людини „вже давно розв'язана" і порушень цих прав в СССР немає. Але не зважаючи на таке становище кремлівських лідерів, великі гурти міліції і в цивільному одягнених аґентів КҐБ прибули на Червону площу, сквер Пушкіна та в інші місця, де звичайно збираються великі товпи народу і де в минулому борці за права людини в СССР влаштовували нелеґальні, короткотривалі, але ефектовні демонстрації.

Цього разу на обидвох головних площах люди не демонстрували, як це водиться в демократичних державах, з плякатами, прапорами, гучномовцями тощо, але переходячи почерез площі, знімали накриття з голови і цим самим долучались до тих, які вирішили і цього року відзначити Міжнародний День прав людини, проголошений 1948 році Об'єднаними Націями.

Одна жінка, яка долучилась була до тихого і мирного протесту під пам'ятником Александра Пушкіна але не була заарештована міліцією, заявила західнім кореспондентам: „група людей була невеличка, демонстрація незначна, але це все, що ми в таких умовах можемо зробити". Ці слова, заявляють західні політичні спостерігачі, дуже виразно віддзеркалюють ситуацію, яка існує тепер в Совєтському Союзі на відтинку прав людини. „Я бачила по телевізії демонстрацію жінок під військовою базою у Великобританії, які протестували проти розміщення американських ракет Першінґ-2 і крилатих, — заявила жінка, прізвища якої, очевидно, західня преса не згадує, — уявіть собі тільки на хвилину, щоб ми пробували тут щось такого влаштувати. Це в наших умовах взагалі не є можливим".

Більшість арештованих були через кілька годин звільнені з ув'язнення, — інформують кореспонденти, — але не в цьому справа, справа у забороні відзначати навіть визнані на міжнародних форумах дні, за чим голосували також делеґати СССР.

В НЮ ЙОРКУ МАНІФЕСТУВАЛИ В ОБОРОНІ ПОЛІТВ'ЯЗНІВ

Ню Йорк. — У понеділок, 10-го грудня ц.р., тут напроти місії СССР при ОН відбулася маніфестація в обороні совєтських політв'язнів, в якій взяли участь представники правозахисних організацій Ню Йорку і відомі борці за права людини з Совєтського Союзу: З. Григоренко, В. Турчин, о. Міхаїл Меєрсон-Аксьонов, В. Павлєнков, Л. Алєксєєва, А. Сейтмуратова та інші.

Серед організаторів цієї протестаційної акції були американська Гельсінкська група, Комітет прав людини Нюйоркської академії наук, Лонгайлендський університет, Фрідом гавз, Студенти в обороні совєтських жидів, Комітет занепокоєних вчених та інші організації.

Виступаючи на маніфестації, конгресмен Билл Ґрін сказав, що тепер „настала криза" щодо прав людини в СССР, зокрема майже цілковите припинення еміграції з Совєтського Союзу. В листопаді, наприклад, з СССР виїхало 55 жидів, а в жовтні лише 29, тоді як в 1979 році їх виїхало 50,000 чоловік.

У зв'язку з цим, продовжував конгресмен, виникає питання: чи можна розраховувати, що Москва, яка не виконує зобов'язань, прийнятих нею в Гельсінках, буде дотримуватися заключених з Вашінґтоном угод про обмеження нуклеарних озброєнь? Б. Ґрін твердив, що в СССР багатьом політв'язням відмовляють в медичній допомозі.

У випущеній перед маніфестацією заяві американської Гельсінкської групи сказано, що академік Андрей Сахаров, який вийшов у вересні з лікарні, і Анатолій Щаранський, переведений тепер з чистопольської в'язниці в пермський концтабір, хворіють на недугу серця. В заяві говориться, що останнім часом в ув'язненні померли українські правозахисники Олекса Тихий і Валерій Марченко, а в психіятричній лікарні померли відомий поет Валентин Соколов і борець за вільні профспілки Алексєй Нікітін.

Співробітниця Гельсінкської групи Кетрін Фицпатрик оголосила довгий список совєтських політв'язнів, які потребують медичної допомоги.

Серед учасників була розповсюджена петиція, вислана дев'ятьма американськими правозахисними організаціями державному секретареві ЗСА Джорджові Шулцові, в якій автори петиції закликають Шулца підняти питання про права людини в СССР під час зустрічі з совєтським міністром закордонних справ Андреєм Ґромиком 7-8-го січня 1985 року.

Мейора Ню Йорку Едварда Кача репрезентував його асистент Герб Рикман, який сказав: „Ми будемо приходити сюди знов і знов, зимою і літом, осінню і весною, поки Совєтський Союз не випустить Сахарова і Щаранського і взагалі не почне вести себе по-людськи". Рикман закликав мешканців міста виписати з телефонічного довідника числа телефонів ТАСС, совєтської місії при ОН і консульства СССР, дзвонити туди і вимагати, щоб Москва дотримувалася Гельсінкських угод.

Потім член міської ради Ню Йорку Роберт Драйфус і Г. Рикман намагалися вручити совєтським дипломатам петицію в обороні політв'язнів в СССР. На дзвінок у дверях появився працівник місії і заявив: „Ми не приймемо петицію" Драйфус і Рикман залишили її під дверима місії.

ЗСА ОБВИНУВАЧУЮТЬ ІРАН У ПІДТРИМЦІ ТЕРОРИСТІВ

Вашінґтон. — Заступник пресового секретаря Білого Дому Леррі Спікс обвинуватив формально в імені Уряду ЗСА Іран за співдію в тероризуванні закладників у захопленому кувейтському літаку і вбивство кількох осіб, в тому числі двох американських громадян. Уряд ЗСА рівночасно вимагає, щоб Іран, або засудив перехоплювачів літака, терористів і вбивць, або передав їх іншій країні для справедливого покарання.

Державний секретар Джордж Шулц, який вже раніше пропонував стосувати відплатні акції проти терористів та їхніх гнізд в різних країнах світу, домагається строгого покарання захоплювачів кувейтського літака і підтримав вимогу Уряду ЗСА, щоб арабських терористів поставити перед судом справедливости і засудити ті держави, які давали моральну і матеріяльну допомогу, а головно заохочували терористів до цього акту.

Вміжчасі два американці, які пережили це майже однотижневе пекло знущань, фізичного і духовного терору, Джан Коста і Чарлз Кейпер переїхали з Ірану до Західньої Німеччини, де вони переходять фізичну перевірку і розказують про свої пережиття. Дж. Коста, якого терористи підозрівали у співпраці з Сі-Ай-Ей, має знаки на обличчі і цілому тілі від попечень запаленими цигарками і сліди фізичного побиття. Він каже, що нормальна людина, яка живе у вільному суспільстві навіть не може собі усвідомити вишуканих способів терору звироднілих ненависників демократичної системи. „Треба було тільки спостерігати, — заявив Коста, — з якою насолодою терористи застрелили двох американців і як „спокійно" знущалися над іншими закладниками".

Родини помордованих і пошкоджених пасажирів захопленого літака вимагають через свої уряди відповіді від Ірану і наміряються навіть передати справу до суду про відшкодування і до міжнародного суду для морального засуду у підтримуванні терористичної діяльности багатьох груп.

Л. Спікс відмітив, що раніші акції іранської поліції, що включає також захоплення американської амбасади і держання майже рік закладників, вказують на те, що Іран був здібний скоріше виступити проти перехоплювачів літака, якщо б було таке бажання аятолли Хомейні. Крім того американські чинники підозрівають, що навіть під час напруги Іран постачав терористам медикаменти, харчі і зброю. Свідки посвідчили, що два терористи зустрічалися з іранцями і принесли до літака нову зброю, якої вони раніше не мали.

Взявши все це до уваги , Уряд ЗСА буде близько придивлятися до активности Ірану, головно до його зв'язків з терористами. Існує, очевидно, така можливість, що ЗСА виступлять активно проти терористів, якщо зберуть достатньо доказів.

Статті Я. Рудницького і Дж. Мейса появились в збірнику

Болдер, Кольо. — Тут у видавництві „Вествю Прес" появився з першої Міжнародної конференції науковий збірник „За розуміння і протидію Ґеноцидові з доповідями про голокост і ґеноцид, що відбулася в 1982 році в Тель Авіві.

В збірнику надруковано доповідь д-ра Джеймса Мейса про „Штучний голод 1933 в підсовєтській Україні: що сталося й чому" (стор. 67-83) та проф. Ярослава Рудницького про „Лінґвіцид, як концепт і дефініцію" (стор. 217-220). Збірник зредаґував до друку проф. І. В. Чарни з Тельавівського університету.

Він містить багато інших статтей, що висвітлюють справи голокосту й лінґвіцта ґеноциду на різних континентах. На окрему увагу заслуговує стаття — пропозиція проф. Л. Катнера з Чикаґо й Е. Катіна з Тель Авіву в справі створення світового трибуналу ґеноциду, потреба якого зумовлена недостатніми дотеперішніми даними міжнародного права й інституціями Об'єднаних Націй.

Книжку можна замовляти у „Вествю Пресс", 5500 Central Ave., Bolder, Colo. 80301.

ЯЛИНКА ТУІА

Ню Йорк. — В суботу, 15-го грудня ц.р., о год. 7-ій вечора тут в приміщені Українського Інституту Америки, при 2 Схід 79-та вулиця, відбудеться заходами відділу Товариства Українських Інженерів Америки традиційна ялинка, на яку організатори запрошують усіх членів ТУІА, їхні родини й приятелів. У програмі: мистецька частина, ґутірки, традиційна кутя, несподіванки.

Німецька преса пише про „Літопис УПА"

Франкфурт, Західня Німеччина. — Один із найповажніших щоденників Західньої Німеччини „Франкфуртер Альґемайне Цайтунґ" з 9-го листопада ц.р. помістив широку рецензію пера Ральфа Ройта під назвою „Українська боротьба за незалежність".

Рецензент інформу своїх читачів про видання „Літопису УПА" у вісьмох частинах, в яких є точна хроніка УПА підтверджена документами з українських, німецьких і російських джерел, до яких є вступ і пояснення в англійській мові. Автор стверджує, що досі ані на Заході, ані в Совєтському Союзі не було опубліковано документів та хроніки боротьби українців за незалежність.

Для німецького рецензента і, як він пише, для істориків особливо цікаві ті частини, в яких представлені намагання німецько-українськької співпраці в останньому періоді Другої світової війни. Р. Ройт уважає, що історики промовчували це до тепер тому, що ціла політика Гітлера відносно походу на схід, а з тим і в Україну заперечувала взагалі навіть найменшу можливість такої співпраці, бо він та його співробітники уважали українські землі лише „шпихліром" Німеччини, а населення треба було знищити як „расово маловартне". Тому усі надії українців на незалежність Гітлер та виконавці його наказів негайно знівечили, а провідників боротьби за незалежність виарештували та нищили на рівні з жидами.

Така політика нацистської Німеччини змінилася дещо — пише Р. Ройт — щойно в останній фазі війни, коли Червона армія знову зайняла українські землі. Тоді прийшло до розмов поміж німецькою військовою командою і провідниками підпільних українських військ, бо німцям була потрібна українська співпраця і допомога. Навіть провідник німецьких поліційних відділів СС Гайнріх Гіммлер дозволив на переговори з представниками УПА. Тут інформує автор рецензії, німецькі документи виявлені в „Літописах УПА" вказують, що змінилася навіть термінологія у відношенні до підпільної української армії та нагло вже не писалося про „банди". Отож при трагічному кінці німецької армії, за ініціятивою її провідників, доходило до нав'язання зв'язків поміж армією і українськими борцями за незалежність. Але — закінчує свою рецензію Р. Ройт — співпраці на політичному відтинку не могло бути, бо українці мали прикрий досвід расової політики Гітлера і його нищення українців з перших років німецької окупації українських західніх і східніх земель.

Рецензія про „Літопис УПА" у „Франкфуртер Альґемайне Цайтунґ" дає цікавий образ інтерпретації німецької політики у відношенні до українців у Другій світовій війні та може бути переконливим арґументом проти закидів „повної коляборації" українців з німцями.

Передбачують зміни в оточенні Президента

Вашінґтон. — Як повідомляють з Білого Дому Едвард Міс, близький дорадник президента Роналда Реґена, правдоподібно очолить з початком нового року Департамент справедливости. Сподіваються, що він буде вже в половині січня поновно іменований генеральним прокуратором і що він з початком місяця перейде коротке переслухання Комісії в справах судівництва в Сенаті, яке потрібне, щоб він міг стати генеральним прокуратором.

Відхід Е. Міса із посту близького дорадника Президента, а рівночасно відхід Джін Киркпатрик з посту амбасадора ЗСА до Об'єднаних Націй викликає глибоке стурбовання у консервативних республіканців тому, що Президент тратить близьких собі і довірених людей.

Один із речників консервативної Фундації спадщини ясно заявив, що в республіканському таборі близькому Президента існує поважна різниця поглядів поміж справжніми „вірними" і праґматиками. Як відомо, крім Міса бажає відійти Дж. Киркпатрик, хоч після розмови з Президентом вона відклала рішення до кінця січня.

Філядельфія вшанувала полк. А. Мельника в 20-ліття смерти

Філядельфія, Па. (П.Н.). — В неділю, 2-го грудня ц.р., заходами Громадського Комітету Української Громади Філядельфії вшановано пам'ять сл. п. полк. Андрія Мельника, команданта боїв Українських Січових Стрільців на Маківці, співосновника Київських Січових Стрільців, шефа Штабу Дійової Армії Української Народної Республіки, крайового команданта Української Військової Організації та другого голови Проводу Українських Націоналістів — у 20-ту річницю його відходу у вічність.

Багатолюдні урочистості розпочато о год. 10-ій рано Архиєрейською Божественною Літурґією за український нарід і Панахидою за спокій душі сл. п. полк. А. Мельника, які відслужив Митрополит Стефан Сулик у сослуженні о. шамбеляна Михайла Федоровича, в Соборі Непорочного Зачаття ПДМ. Відповідну до хвилини проповідь виголосив до біля тисячки молільників парох собору о. М. Федорович. Почесні стійки з прапорами в соборі були від Братства Українських Січових Стрільців, від ОбВУА, від Братства Дивізійників, від Союзу Ветеранів Українського Резистансу, від Центральної Управи ОДВУ та від п'ятьох Відділів ОДВУ. Співав катедральний хор під керівництвом Осипа Лупаня. В Службі Божій взяв участь голова ПУН Микола Плавюк у товаристві заступника голови ПУН д-ра Зенона Городиського, голови Центральної Управи ОДВУ Павла Дорожинського, голови Українського Визвольного Фонду д-ра Володимира Михайлова, голови місцевого Відділу ОДВУ інж. Михайла Нича та інших громадських діячів.

В урочистій Академії того ж дня о год. 4-ій по полудні у приміщеннях Украніського Освітньо-Культурного Центру взяло участь понад 250 громадян, які уважно вислухали слово про життя й діяльність сл. п. полк. А. Мельника, що його виголосив Микола Плавюк. У своїй доповіді прелеґент представив сильветку полк. А. Мельника, як палкого патріота-народника, прикладного християнина, знаменитого військовика-стратега, вірного товариша зброї й лицаря у боротьбі, непохитного українського самостійника й соборника, конструктивного державного будівничого. Боротьба за волю України раз-назавжди злучила його з головним Отаманом Симоном Петлюрою і полк. Євгеном Коновальцем.

Академію відкрито зложенням вінка під портретом сл. п. полк. А. Мельника від усіх ветеранських організацій — Іваном Данківським, товаришем по зброї з рядів УСС і головою ОбВУА, Романом Клосом (Братство Першої Дивізії УНАрмії) та Миколою Ящуком (Союз Ветеранів Українського Резистансу). Після привітання учасників головою Відділів ОДВУ інж. М. Ничем, сестри Маріяна, Оксана й Марта Михайлюківні прорецитували „Безсмертному" Теодора Курпіти, а артистка сцени Володимира Кавка — поему „Андрій Мельник" Ганни Черінь. Скрипаль-віртуоз проф. Петро Прус, при фортепіяновому супроводі Ф. Ґейч відограв дві сонати Генделя, „Протяжно" Вера-

(Закінчення на стор. 3)

У СВІТІ

АРАБСЬКІ ТЕРОРИСТИ, перехоплювачі кувейтського пасажирського літака, в особливий спосіб знущалися над американськими громадянами, — кажуть 52-річний Джан Коста і 57-річний Чарлз Кейпер, які пережили ці знущання і скоро повернуться до ЗСА. З літака їх перевезли до шпиталю в Теґрані у поганому психічному і фізичному стані. Терористи знущалися над ними, називали їх агентами Сі-Ай-Ей, казали роздягатись до нага, а потім на тілі гасили запалені цигарки, били в обличчя, копали тощо. Двох інших американців терористи вбили раніше в дуже брутальний спосіб. Вони запитали тільки „хто тут є з американських громадян". Дві особи піднесли руки і в тій хвилині пролунали постріли з пістолі, вбиваючи на місці 50-річного Чарлза Геґну і 52-річного Вілляма Стенфорда, обидва урядовці Аґенції для міжнародного розвитку.

УРЯД ПІВДЕННОЇ АФРИКИ, намагаючись відпружити існуючу ситуацію в тій країні, звільнив 12-ох чорних активістів, але зараз таки знову арештував шістьох з них і закинув їм зраду батьківщини та порушення існуючих законів. Політичні спотерігачі думають, що згадана шістка була небезпечна для уряду і тому поліція вирішила розіграти сцену звільнення, але фактично не звільнила шістьох революціонерів. Другі шість перебувають під наглядом поліції.

ЄПИСКОП АНГЛІКАНСЬКОЇ Церкви з Південної Африки Дезмонд Туту, який очолює „хрестоносний похід" проти апартаїду в Південній Африці і взагалі на африканському континенті, отримав цьогорічну Нобелівську нагороду миру. З цією метою він і супроводжаючі його особи, прибули до Ослью з Вашінґтону в ЗСА, де єпископ Туту зустрічався з президентом Роналдом Реґеном і багатьма іншими американськими політичними і церковними діячами. Крім золотої медалі єпископ Д. Туту отримав 190,000 долярів нагороди.

КЕРІВНИЦТВО ЄЗУЇТСЬКОГО ордену в Римі наказало звільнити від всіх монаших обов'язків єзуїта Фернанда Кардіналя, теперішнього міністра шкільництва у сандіністському уряді в Нікараґуа через те, що він не підпорядкувався зарядженню ордену і не зрезиґнував із свого цивільного посту. Ф. Кардіналь, який відіграв провідну ролю в сандіністському русі від 11-хо років, після консультації з місцевою ієрархією, залишився священиком, але для відправи Служби Божої і виконування інших священичих функцій він мусить отримати кожночасно дозвіл від місцевого єпископа. Колишній монах вважає, що одною з головних цілей монашого чину є допомагати бідним і встановляти таку владу, яка є справедливою до кожного прошарку населення.

ШВЕДСЬКА ПРЕСА й інші засоби масової інформації повідомили, що місцеві власті в Стокгольмі назвали одну з вулиць біля совєтської амбасади „Сахаров авеню". Про це постарався Сахаровський комітет, який в такий спосіб хоче підкреслити дальше змагання за повернення Сахарових із заслання в Ґорькому і привернення для них повних прав, що ними користуються совєтські громадяни. Якщо однак академік Андрей Сахаров виявить бажання виїхати на Захід, совєтська влада не повинна стояти на перешкоді цьому бажанню.

В АМЕРИЦІ

РЕЧНИКИ АДМІНІСТРАЦІЇ президента Роналда Реґена заявили, що переговори, які ведуться між представниками ЗСА і Куби у справі кубинських втікачів, зокрема психічно хворих, кримінальників та інших, які прибули до цієї країни з великою хвилею еміграції в 1979-80 роках, добігають до кінця і Куба, правдоподібно забере своїх 1,000 зумисно насланих „втікачів" у заміну за поліпшення відносин із ЗСА і внормалізування еміґраційної процедури між обидвома країнами.

КОМПАНІЯ ЮНІОН КАРБАЙД переслала на рятунковий фонд до Бгопалю один мільйон долярів але індійські чинники заявили, що вони не приймуть жадних пожертв в від згаданої компанії, яку урядові речники в Ню Делі обвинувачують у вбивстві понад 2,000 і пораненні понад 25,000 осіб. Воррен Ендерсон, президент компанії, також заявив, що Юніон Карбайд, не зважаючи на величезні суми відшкодування, які їй прийдеться заплатити індійцям, переживе кризу, навіть тоді, якщо б прийшлося зліквідувати фабрики в Індії, і перенести їх до іншої країни.

ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР Джордж Шулц відлетів у понеділок, 10-го грудня до Західньої Европи, де він зустрінеться з представниками НАТО і обговорюватиме з ними питання, якою має бути стратеґія Америки під час переговорів з СССР, які почнуться наступного місяця. По дорозі Шулц затримався в Анґлії, де нараджувався з анґлійським міністром закордонних справ Джофрі Гов.

СЕКРЕТАР ОБОРОНИ Каспар Вайнберґер, який зустрівся з президентом Роналдом Реґеном в понеділок, 10-го грудня, заявив, що він, правдоподібно, погодиться на зменшення бюджету видатків на оборонні цілі. На цій зустрічі Вайнберґер дав Президентові свою версію видатків на оборону, проте, суми цих видатків не було подано до загального відома. Урядові особи, які бажали залишитися неназваними, повідомили, що адміністраційний директор бюджету Дейвид Стакмен рекомендує тримати видатки на оборонні цілі на теперішньому рівні, що має дати 8 більйонів ощадностей наступного року.

ДЕПАРТАНЕНТ оборони, затурбований справою безпеки в Пентаґоні, споруджує нову охоронну станцію і браму. Адміністрація Роналда Реґена збільшує засоби охорони в цьому й інших урядових будівлях у Вашінґтоні з часу вибуху у Капітолі в минулому році.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Svoboda USPS (30-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.
Subscription 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00. UNA members $7.50 — 6 months, $15.00 — 1 year. Change of address - $1.00. Make check or money order payable to "Svoboda"
Postmaster Send address changes to:
"Svoboda" • P.O. Box 346 • Jersey City, N.J. 07303
P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Упадок комунізму в Китаї?

В офіційному органі комуністичної партії суходільного (комуністичного) Китаю, „Народна газета", на першій сторінці появився обширний коментар, у якому уперше від проголошення 21-го вересня 1949 року Народної Республіки Китаю піддано гострій критиці науку Маркса-Леніна. У цій статті кажеться, що неможливо погоджувати модернізацію Китаю і санацію його народного господарства з одночасною вірністю навчанням Маркса-Леніна. Маркс, мовляв, помер 101 років тому, а свій „Капітал" писав ще раніше, і тоді були були зовсім інші умовини як тепер, і навіть з-перед сотні років не можна пристосовувати до сучасних відносин і потреб.

Стаття по своїй суті не сказала нам, українцям, та взагалі людям із Заходу нічого нового. Відомо було вже давно і про це писалось на всіх мовах культурного Заходу, що Карло Маркс, економіст другої половини минулого сторіччя, виявився дуже короткозорим і непередбачливим фахівцем економіки та теоретиком-філософом, який прагнув на руїнах капіталістичного світу здвигнути соціялістичний рай. Найбільшим гріхом Карла Маркса було те, що він не передбачив постання леґальних вільних робітничих спілок у капіталістичних країнах, які підтримуватимуть з працедавцями колективні договори праці і що робітники у тих капіталістичних країнах належатимуть до найкраще винагороджуваних і заможних громадян. Він не передбачив, що його економічна концепція — державної централізації усієї продукції і розподілу створить у практиці державний капіталізм, де найбільше упривілейованими будуть члени однієї панівної партії. Маркс, Енґельс і Ленін не передбачили, що настане час, коли світ праці — це будуть не тільки робітники, але й працедавці, всі, від яких залежить продукція. Вони змагали до раю на землі, що ним мало стати „безклясове суспільство", яке у практиці мусіло стати фікцією. Зрештою, Маркс писав, що експлуатовані робітники мусять постати проти експлуататорів у найбільш упромисловлених країнах і він висловився з погордою про тодішню Росію, як відсталу країну з недавнім панщизняним станом.

Усе це давно було відоме західньому світові і в університетському навчанні національної економіки поважні вчені-дослідники, теоретики і практики, давно вже не брали поважно „Капіталу" Карла Маркса. Але той „Капітал" став для большевицького режиму від перших днів жовтневої революції у 1917 році — евангелієм. І евангелієм він був для китайських комуністів. Первісні найбільш приятельські союзницькі відносини між СССР і Китайською Народною Республікою поступово прохолоджувались ніби на ґрунті „різної інтерпретації" науки Маркса-Леніна. Насправді це було народжування в суходільному Китаї — навіть тоді, коли він став комуністичним — китайського патріотизму, який зголошував претенсію до тих далекосхідніх земель, що їх загарбала царська Росія, використовуючи військову, економічну й політичну слабість тодішнього Китаю. Суть китайсько-совєтського конфлікту не була в ділянці ідеології, тільки територіяльного конфлікту — справедливих претенсій Китаю, що почав протиставитися імперіялізмові білої чи червоної Москви, яка загорнула всі країни від Балтики по Тихий океан. І тому, збагнувши цю суть перший Ричард Ніксон колишній президент ЗСА, та його дорадник для справ крайової безпеки, пізніше державний секретар Генрі Кіссінджер, почали працювати над створенням осі Вашінґтон-Пекін-Токіо проти Москви.

Поява цієї критичної статті щодо науки Маркса в офіціозі компартії Китаю, яка мусіла дістати згоду від партійно-державного проводу, була ніби виправданням теперішнього звороту комуно-китайського уряду в сторону лібералізації чи пак демократизації цілої економічної системи, починаючи від полегш для вільного хліборобства, виробництва і торгівлі. Комуно-китайський уряд присилуваний робити ці концесії під натиском щораз більшої господарської кризи. Очевидно, проти еволюції в сторону демократизації є ліве крило компартії Китаю. Та стаття, — коментує американська преса, має на цілі послабити спротив „твердих" китайських комуністів. Очевидно, що довкола такого становища теперішньої верхівки китайської компартії розгорнеться внутрішня боротьба. Але економічна криза і кращі шанси порозуміння з протикомуністичним правлінням на Тайвані (Формозі) є союзниками уряду. Якщо справді заламається комунізм на величезному просторі суходільного Китаю, то це може мати катастрофальне значення для комунізму на всьому півдні Азії і — це буде найбільший удар по червоній Москві, бо може зрушитись і провалитися ціла ідеологічна база, на якій спирався большевизм, на якій спирається російська червона імперія.

Михайло Кучер

РОБЕСП'ЄР І ЛЕНІН

Руссо вважав, що ділити суверенну владу народу на законодавчу, виконавчу і судову — нераціонально. А якобінці були переконані, що їх диктатура не загрожує свободі, а, навпаки, скріплює її. Тільки егоїсти і ті, що плянують зло, розпусні люди, можуть скаржитися на відсутність свободи. Свобода, очевидно, буде, але тільки тоді, коли боротьба з ворогами закінчиться їх і повним знищенням. Поки існує опозиція — свобода неможлива.

Робесп'єр вірив, що різниця в думках — це вияв егоїзму, зіпсуття і глупоти. Людей, що думають інакше Робесп'єр уважав ворогами Республіки. Інакше думаючі — більш небезпечні, як ворожі армії. „Якщо ти патріот — думай однаково — це монолітна єдність партії."

Після покарання смертю жирондістів, Робесп'єр читав у Конвенті в лютому 1794 року доповідь п.з. „Засади моральної політики". „Треба здушити внутрішніх і зовнішніх ворогів Республіки. ...Терор — це ніщо інше як справедливість хутка, сувора і непохитна... Мета ворогів знищити Конвент".

У вересні 1794 року покарали смертю ебертимтів, у квітні дантоністів. Робесп'єр ненавидів фракції, був опанований ідеєю монолітної єдности. Фракції — це злочинний анахронізм, вони нищать свободу. Боротьба партій і любов до батьківщини себе виключають. Так само думали большевики і вже 1918 року були заборонені всі партії, крім комуністичної. Потім большевики знищили внутрішню партійну опозицію.

У 1921 році на X з'їзді партії вирішено ліквідувати всі фракційні групи, спочатку всіх, що були в опозиції до них виключали з партії, а пізніше їх розстрілювали.

Перед приходом до влади Робесп'єр вимагав необмеженої свободи друку. Коли ж став на чолі Комітету загального спасіння, гнівно виступив проти „продажних писак, які готують політичну контрреволюцію".

Сен Жюст казав: „Революції потрібен або диктатор, щоб спасти її силою, або цензор".

Дня 29-го березня 1793 року встановлено смертну кару для тих журналістів, які будуть атакувати суверенітет народу і кликати до розпуску національного Конвенту з метою встановлення монархії. Якщо революція переможе — вимоги свободи друку стануть контрреволюційними, бо тоді буде свобода боротися з революцією. Така свобода неможлива, вона можлива тільки для підтримки революції. Так само міркували совєтські цензори. Свобода друку можлива тільки для підтримки влади. Останні не-комуністичні газети були в СССР закриті вже 1918 року.

Якобінці не були соціялістами і не збиралися зліквідувати приватну власність. Але вони зробили те, що пізніше Ленін назвав „справжньою і головною підставою соціялізму" — харчову диктатуру, гостру контролю над подідом хліба та палива.

По Франції шмигали відділи революційної армії і санкюлотів. Вони реквірували хліб на селі. „Аристократію селян і крамарів треба поставити на коліна". Обшуки, як правило, провадилися вночі. Під озброєною охороною їхали до Парижу валки возів і баржі, наладовані хлібом і паливом. А 24-го травня 1918 року „Правда" опублікувала листи Леніна до петербурзьких робітників. Ленін писав: „Ось ви, робітники, голодуєте, а мільйони пудів хліба ховають багачі і спекулянти". Висновок простий — необхідно силою забрати хліб у села і суворо заборонити мати у себе більше хліба як потрібно. (Совєтські 'излишки' — те, що лишнє). „Потрібен масовий хресний похід. Потрібні 'залізні відділи' ".

У 1921 році Ленін признав, що „ми (большевики) фактично брали у селян лишнє, а часто і не лишнє, те, що потребував сам селянин".

Якобінці мусіли мобілізувати всі ресурси країни для продукції озброєння і прохарчування армії, розділяти харчування, боротися з контрреволюцією. Кадри росли як на дріжджах. Бюрократична машина побільшалася до розмірів досі небачених. Одночасно в якобінських клюбах нищили усякий натяк на опозицію. Залишилися тільки вірні слуги Робесп'єра. Відмінено муніципальні вибори. Серед революціонерів витворилося те, що пізніше в Совєтському Союзі названо „заворотом голови від успіхів" та адміністративним „восторгом". Вони закликали ставити шибениці для кожного, „хто з ними не погоджується — того треба знищити". Багато пізніше

(Закінчення на стор. 4)

о. Роман Набережний

ОСТАННІ ІМЕНИНИ СЛУГИ БОЖОГО АНДРЕЯ

Був морозний, але сонячний ранок 13-го грудня 1943 року. Дзвін із Свято-Юрської вежі збудив з нічного сну княжий город Львів і звістив мешканцям, що оце сьогодні треба поспішати до храмів і заносити, як звичай велів, молитви в намірення дорогого серцю кожного українця Соленізанта — Святця із Свято-Юрської гори... Цю вістку радісним пульсом перейняли дзвони церков у середмісті — Успенської (Волоської) і Преображенської та передали утішним резонансом дзвонам свв. Петра і Павла на Личакові, а ті з черги — дзвонам Василіянського і Свят-Миколаївського храмів на Жовківському передмістю; цю ж вістку перейняли дзвони Святих П'ятниць й летом ластівки передали аж ген на Богданівку... Народ спішив до своїх храмів, бо вже не раз переконався, що Свято-Юрська гора не помістить „цілого Львова".

Спішимо і ми, студенти Богословської Академії, до храму святого Юра, кожний у небуденному святочному настрою, крокуючи, неначе прислуховується у мовчанні до ритму скрипливого снігу... Божественну Літургію в намірені Глави і Батька Української Церкви служив отець ректор, тепер святої пам'яті Патріярх Йосиф, при співслуженні першого Владики Канади Никити Будки (тепер - мученика) та Апостольського Адміністратора Волині й Підляшшя, Владики Николая Чарнецького (також Ісповідника), великого числа священиків, двох дияконів і з асистою питомців, при співі нашого хору богословів. Після кінцевого многолітствія, прямуємо до митрополичої палати і з трудом протискаємось до прийомної залі, а здавалося, що ціла Україна зарепрезентована... тут представники релігійного, громадського, політичного, наукового й мистецького життя з усіх областей зораної воєнним лихоліттям батьківщини прибули скласти чолобитну прикутому недугою до крісла Старцеві, що велетнем свого ума й духу обнімав печаливістю й любов'ю весь народ... Залишилась у пам'яті особа владики із західніх областей (чи не Палладія?), що перед надходячим фронтом знайшов був притулок у митрополичій палаті, та спів Капелі Бандуристів ім. Тараса Шевченка під проводом вже бл. п. Григорія Китастого...

Всі з нетерпеливістю очікують, і раптом відкриваються двері й перед нами з'явилася, здавалося, одухоовлена постать Митрополита Андрея; пригадалось ствердження французького кореспондента, який ще перед війною відвідав Князя нашої Церкви і заявив, що бачив Бога Отця ... Серед невгаваючих оплесків ми спонтанно впали на коліна. Після кількох хвилин запанувала цілковита тиша, і хор наш проспівав псальми — „Сей день, єгоже сотвори, Господь" і „Блажен муж, боящися Господа", а спів звучав, не як на „академії", але в присутності особи, до якої ці слова відносились... Крізь замальовані морозом-квітами вікнами вдирались червоні проміння сонця, що, здавалося, з цікавости вийшло понад узгір'я Високого Замку, й золотило сніжно-білі кучері немічного аскета, тремтячі руки, якого держали цілу Україну... В ушах наших, здавалося, гомоніли удари його люблячого серця, а його спокійний ритм переривали відгомони розривів бомб і шрапнелів надходячого зі сходу колеса війни...

І привітав Соленізанта короткою промовою таємно висвячений чотири роки тому, положенням рук Коадьютор (із правом наслідства), Галицького Митрополита, цього „Блюстителя Київської Митрополії", і в промові, сягаючи до початків християнства на Україні — до часів „першого Андрія", Первозванного Апостола, який на Київських горах здвигнув хрест і предсказав, що слова Христової Євангелії, голошені ним, падуть на пригожу почву, бо постане тут город, з якого Слава Божа поширюватися буде на цілу східню Европу... а „другий Андрій" із Святоюрської гори продовжує цю апостольську працю на протязі 45-ти років. „Нехай Господь, ми молимось, ще довгі роки держить при здоров'ї, Ваше Преосвященство, щоб могли діждати овочів праці, зокрема унійних змагань..!" — Понеслись грімкі акорди многолітствія, виголошені авторами вірші, та промови численних представників громадськости, з яких кожний з найінтимніших надрів душі висловлював свою вдячність і бажав многих літ туземного життя, бо „добре нам тут з Вами..."

А вкінці — заключне слово Соленізанта, що прозвучало не з цього світу тембром голосу... можна його назвати „публічною сповіддю". А ось незабутні думки його: „...від початку пастирської праці ми старалися діяти і давати рішення, запитуючи себе, чи вони згідні з Божою Волею... наближається година, коли треба явитися і здати звіт із цілого життя перед справедливим Суддею..." „у щоденних молитвах я кожночасно благословив новопочатих у лонах українських матерів українських діточок"... (яка віддана пастирська опіка!). „...оце вже востаннє ми так тут зібрались"... „...страшні часи переслідування нашої Святої Церкви грядуть та всім нам треба бути готовими на мучеництво: владикам, священикам, мирянам... безбожний світ темних сил диявольських іде на знищення всього, що Божественне і всім нам треба буте свідками Христовими..." „...та не падаймо духом, бо прийде час Воскресення і розцвіту нашої Церкви."

Після закінчення прощальної промови, слова якої наче слово впадали в серця присутніх, довгохвилинна мовчанка — зелектризовані всі, із сльозами в очах стверджували, що „важкі ці слова"... А найбільше вразив кілька разів повторюваний вислів „оце вже востаннє ми так тут зібрались"... і на душі впав великий сум і жаль... І запитували ми се-

(Закінчення на стор. 3)

З ЖИТТЯ І ЗНАННЯ

Редагує Лев Яцкевич

Малтузіянська тінь над світом

У 1798 році економіст Томас Роберт Малтус анонімно опублікував есей „про основи популяції", в якому остерігав людство перед надмірним приростом населення землі та одночасним його зубожінням. Він висунув теорію, що приріст населення швидше, ніж продукція харчів. І тому людство стоїть постійно під загрозою убозтва. В заключнім параграфі свого есею він радив людям обмежити кількість народжень дітей шляхом самостримання або целібату.

І хоч гіпотезу Малтуса науково не потверджено, постійний приріст населення землі та, зв'язана з нею низька життєва стопа мало розвинених промислово країн, не сходить із сторінок світової преси та становить одну з важливих турбот нашого світу. Вислідом тих турбот слід вважати студії проблем перенаселення, які проводять: Об'єднані Нації, „Риський" Клюб та поодинокі держави, згадати б тільки „Ґльобальний звіт 2000 року", виготовлений в 1980 році, спільно американською Радою якости навкілля, Державним департаментом, 12-ма різними федеральними аґенціями та десятком спеціялістів, внутрі та поза американським Урядом.

Нещодавно оббігла світ вістка про новий 248-сторінковий звіт про стан світу в 2150 році, виготовлений Світовим банком. Цей звіт має бути опублікований на переломі місяців липня і серпня 1985 року, але основні його факти та висновки проникнули вже до преси.

Між іншим, цей звіт передбачає, що сьогочасне число населення (4,68 більйона) досягне в році 2150 11 більйонів.

Рушійна сила цього популяційного росту така велика, що її (за вийнятком якогось катаклізму) не можна буде спинити, ані в тому, ані в наступному сторіччі. Гіпотетична цифра 11 більйонів населення у 2150 році основана на заложенні, що в недорозвинених країнах зі зменшенням смертности, меншатиме також родючість населення в тій самій пропорції — до, приблизно, двох дітей на родину.

Бразилія, що сьогодні має 127 мільйонів населення, в 2050 році матиме 279 мільйонів, при заложенні застосування програми обмеження родючости. Те саме можна сказати про Індію, дотеперішнє число населення якої (700 мільйонів) зросте в тому самому часі до 1,5 більйона. Питання, що слід робити, щоб спинити цей катастрофічний ріст населення?

У першій мірі, слід поширити освіту, головно між жінками. Виявилося бо, що жінки, які покінчили частково середню освіту мають менше дітей, ніж жінки без освіти. Досвід також показав, що програма плянування родини, яку поступово впроваджується у 85 недорозвинених країнах — це один із найдешевших шляхів протидії надмірній популяції. Звичайно, вислід швидкого росту населення, для світу, як цілости, в основі не мусить становити катастрофи, бо при певній дозі щастя, можна буде уникнути чи виелімінувати наглі вияви голоду, воєн чи політичних та навкільних комплікацій. Але постійний ріст населення, головно в недорозвинених країнах, завжди буде пов'язаний з низьким рівнем життя для мільйонів людей.

У першому році нашої ери, світ мав не цілих 300 мільйонів мешканців. Про повільний ріст населення говорить те, що світові забрало 1,500 років, щоб подвоїти цю цифру. Приблизно, в половині XVIII сторіччя ріст населення нежданно зменшився та дорівнював 0,5 відсотка на рік. Але самі відсотки росту населення, не зважаючи на їхню докладність та пластичне представлення, не всилі дати нам уявлення тих демографічних та економічно-соціяльних сил, які діють в нашому світі 1984 року.

Щоб зрозуміти наш світ, з його 4.68 більйонами мешканців, уявім собі його, у виді маленького містечка чи великого села з однією тисячею мешканців, між якими живе 50 американців, 303 білих, 220 християн, 330 анальфабетів на 480 постійно голодних та недужих. Найбільш упривільйованою групою будуть американці, які матимуть половину всіх прибутків, а тривання їх життя (life expectancy) буде вдвічі довше від інших, що важко уявити собі громаду, в якій 5 відсотків членів має в своїх руках 90 відсотків усіх харчових припасів та, майже, все майно, а 4/5 інших членів постійно голодує.

Так приблизно виглядає сьоднішній світ, представлений в алегоричному виді, який слід взяти нам серйозно до уваги та запитатися, як довго він зможе проіснувати без великих потрясень та апокаліптичних змін.

Марта Тарнавська

Життя повне драми і творчої наснаги

(До 150-ої — хоч і неточної — річниці з дня народження Марка Вовчка)

II.

Марковичі подорожують по Німеччині і Швайцарії. В Німеччині Марія Олександрівна познайомилась із двоюрідною сестрою Герцена, Тетяною Пассек, та її синами Олександром та Володимиром. Олександер Пассек, кандидат юридичних наук, вивчав закордоном організацію тюрем, у зв'язку з проєктом пенологічної реформи в Росії. Любов, що виникла між Марією Олександрівною та молодшим від неї на три роки Олександром Пассеком стала одною з причин розладу в сім'ї Марковичів. Опанас Маркович — „людина не лиха і навіть чесна — та гірша від будь-якого лиходія своїм дрібним, дражливим, самозакоханим і нестерпно тяжким егоїзмом", — як його схарактеризував в одному із листів Тургенєв — повернувся у вересні 1860 року до Росії. Марія Олександрівна плянувала, нібито, їхати за ним „коли одержить гроші на подорож", — але насправді залишилася і жила в Гайдельбергу, потім у Парижі і в Італії аж до 1867 року. З Опанасом Марковичем вони продовжували листуватися, — але сім'я була вже розбита. Марія Олександрівна живе у Парижі і їздить в Італію з сином Богданом і з Олександром Пассеком. Заробляє на прожиток літературною працею. Співпрацює в українських виданнях „Основа", „Хата", „Мета", „Нива", „Вечерниці" та в російських журналах, де друкує переклади своїх українських оповідань, оригінальні твори російською мовою та репортажі з Парижа. Виховує та піклується сином, вивчає европейські мови, тримає живий товариський зв'язок з колонією українських, російських, польських, чеських емігрантів. Швайцарський композитор Е. Мертке записує з голосу Марка Вовчка понад 200 українських пісень.

Слава її як письменниці постійно росте. Її починають перекладати на різні мови. Але жити з літератури не легко — та ще в трудний час Валуївської заборони українського друкованого слова, посиленої цензури, репресій уряду проти революційно настроєної інтелігенції. Марія Олександрівна нав'язує в 1864 році перші контакти з паризьким видавцем Ж. Етцелем, що був також письменником і писав твори для дітей під псевдонімом Ж. Сталь. Згодом вона довгі роки співпрацюватиме з Етцелем і його видавництвом, перекладатиме на російську мову видавані ним романи Жюля Верна, видаватиме із Ж. Сталем як співавтором франкомовні варіянти своїх власних творів для дітей, зокрема ж прославлену пізніше і нагороджену „Марусю". Невінчаний чоловік Марії Олександрівни, Олександер Пассек, одначе, хворіє на туберкульозу. Марія везе його на лікування в Італію і там, у Ніцці, у вересні 1866 року О. Пассек умирає. Марія Маркович везе тіло Пассека через Париж до Москви. Після похоронів повертається до Парижу, але вже на початку 1867 року ліквідує свої справи у Франції і разом з сином Богданом повертається через Варшаву до Петербургу.

Вміжчасі Опанас Маркович живе у Чернігові. В нього теж є вже друга сім'я: невінчана дружина співачка Меланія Овдіївна Загорська та їхні діти. На початку вересня 1867 року Опанас Маркович умирає. Марія Олександрівна поселюється з сином у Петербурзі і багато працює. В цей час нав'язує Марія Олександрівна близькі стосунки із своїм далеким родичем, троюрідним братом, літературним критиком Дмитром Писаревим, якого тільки що звільнили із тюрми. Писарев на сім років молодший від Марії Олександрівни. В них багато спільних зацікавлень, вони разом співпрацюють в російському журналі „Отечественные записки", вона присвячує йому свій новий автобіографічний роман російською мовою „Живая душа". В червні 1868 року Марко Вовчок з Дмитром Писаревим і сином Богданом їдуть на відпочинок до Латвії. Пару днів живуть у Ризі, потім винаймають собі дачу над морем, біля Дуббельна. І тут стається трагедія. Дмитро Писарев виходить вранці з Богданом покупатися — і під час плавання у морі — топиться. Марія Олександрівна знову везе тіло дорого їй чоловіка, щоб поховати його на батьківщині. Тим разом пливуть пароплавом до Петербурґу. По дорозі ще пригода, немов у грецькій драмі: на морі буря, корабель у небезпеці, і забобонні матроси, довідавшись, що на кораблі покійник, вимагають, щоб викинути тіло у море. Вдається їх, однак, заспокоїти: тіло Писарева привозять у Петербург і тут відбувається похорон.

Переболівши вдруге втрату близької людини, Марко Вовчок поринає в літературну працю. Роки 1868-78 вона живе в Петербурзі, друкує переклади на російську мову з Жюля Верна та інших письменників, веде справи видавництва Етцеля та його петербурзького партнера Вольфа, їздить у цих справах кілька разів до Парижу, редагує новостворений російськомовний журнал перекладів кращих чужих письменників (де між іншими речами друкує і свою „Марусю" у власному перекладі з українського оригіналу і де затруднює свідомо на перекладацькій праці майже виключно самих жінок). В цьому ж часі в різних закордонних журналах появляються переклади оповідань Марка Вовчка французькою, німецькою, польською, сербською, угорською, болгарською, хорватською, чеською мовами. Мемуаристка Є. М. Водовозова так описала Марію Олександрівну в цій фазі її життя: „Це була жінка середнього зросту, повна, не дуже гарна, але як про неї говорили, краща за будь-яку красуню. Тоді вона була вже не першої молодості, з надзвичайно густими, широкими чорними бровами, риси обличчя хоч трохи розплилися, були дуже рухливі, з розумними темносиніми проникливими очима. Вдягнута вона була завжди дуже гарно, за модою, але недбало."

На зиму 1870/71 припадає перше знайомство Марії Олександрівни з молодим полтавцем Михайлом Дем'яновичем Лобачем-Жученком, який саме закінчував Морське училище, готуючись стати офіцером Військово-Морської фльоти. Зрезиґнувавши з військової кар'єри, Михайло Лобач-Жученко став студентом технологічного інституту в Петербурзі; 1874 року разом з Богданом і Марією Марковичами їздив був на деякий час до Парижу, потім працював на різних посадах урядовцем. Всього три роки старший від Богдана Марковича, старшого сина письменниці і на 17 років молодший від Марії Олександрівни,

(Закінчення на стор. 3)

Останні...

(Закінчення зі стор. 2)

бе: „невже не буде Батька між дітьми від сьогодні за рік?..." — І неспокійна думка линула в прастарі біблійні часи і зупинилася на картині, записаній в останньому розділі П'ятикнижжя, де змальований час перед смертю Мойсея... І яка схожість: там Мойсей, якому Господь показав з неба обіцяну землю... а тут — Митрополит Андрей, український Мойсей, що з Свято-Юрської гори благословив хоч на короткий час свобідну землю в 1918 і 1941 роках. Знову там: „Ісус Навин наповнився духом мудрости, бо Мойсей поклав був на нього свої руки"..., а тут — Слуга Божий Андрей передавав провід свого народу наслідникові, святої пам'яті Йосифові — Патріярхові, що на нього також поклав був свої руки... — яка схожість картини.

І знову, зрефлектувавшись, кожний стверджував: Важкі слова! Та не усвідомлював ще тоді ніхто, що вони віщі, немов у пророка! Вертаючись до своєї Алма Матер, ми відчули, що сум та жаль, мов камінь млинський душі наші придавив.

• • •

Глядячи на минулих 40 років, переконуємося, що багато пророцтв Святоюрського Соленізанта вже сповнилося.

Це дійсно востаннє ми так там зібрались 13-го грудня 1943 року, бо вже наступних іменин не діждав... Першого листопада 1944 року перестало битись люблячe серце, замкнулись навіки блакитні, мов небо, очі, що гляділи вдалечінь і віщували великим умом майбутність.

Застигла й ліва рука, що останками сил Митрополичим Хрестом народ благословила... та після слів „І не почуєте вже голосу мого аж до Страшного Суду". Замкнулись уста, що голосили слова Христової Правди „українцям над Дніпром і Дністром" на хвилях етеру... з львівської радіовисильні зокрема на Великдень. Слова великого ума записані в творах його богословської думки, пастирського вчення та припечатані його багатогранною Архиєпископською діяльністю, як це ствердили доповідачі Студійних Днів (про Велетня його духа) влаштованих Катедрою Українських Студій при Торонтонському університеті від 22-го до 24-го листопада 1984 року, і не змогли вповні збагнути заслуг для Христової Церкви й українського народу, хоч дотепер вже зібраний матеріял творить ділянку науки „Шептицькознавства"!

Сповнилось і предсказання про страшні, криваві переслідування нашої Церкви, першою жертвою яких впав наслідник на Києво-Галицький престіл, вже Слуга Божий, Йосиф Патріярх, що ...„З печаттю духа, він, Андрея прийняв престіл Митрополита; Слуга Найвищого Архиєрея... Його дорога терням вкрита."

І всі гекатомби жертв, як Патріярх це сам говорив на Папському Синоді ...„гори трупів і море крови... — це доказ, що слова прощальної промови Соленізанта: „кріпіться в вірі, стійте кріпко й непохитно в служінні Христові та його Святій Правді"... було Завіщанням для Ієрархії, священослужителів і мирян, бо їх на мучеництво він приготовляв! Наслідник нашого Мойсея – Андрея, впровадив нашу Церкву до „обіцяної землі" Патріярхату й також на протязі майже півстоліття стояв при кермі корабля Церкви, а відходячи у вічність з ранами „В'язня Христа ради", написав свій „Заповіт", що залишиться дороговказом на цілі покоління!

Ще не сповнилося пророцтво про Воскресення нашої Церкви і її буйний розквіт, однак, хай повсякчасно дзвенять у наших ушах його слова: „Народе мій, мойому слову вір!" і заохочують усіх до праці й молитов за перемогу Божої правди і справедливости, хай збудять у душах наших бажання і бадьорість до чину і закріплять переконання, що перед Престолом Всевишнього маємо ще двох Божих Угодників: Слугу Божого Андрея і святої пам'яті Патріярха Йосифа, які моляться за свободу! Тож вірмо, що так, як Христос воскрес — воскресне наша Церква й Україна!

УКРАЇНСЬКА СВІТЛИЧКА ДОПОМАГАЄ БАТЬКАМ ВИХОВУВАТИ ДИТИНУ.

СОЮЗОВЦІ! ПРИДБАННЯ 400 НОВИХ ЧЛЕНІВ В ГРУДНІ, ЗАБЕЗПЕЧЕНИХ НА СУМУ 2,000,000 ДОЛЯРІВ — ЦЕ МЕТА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ У ЮВІЛЕЙНОМУ РОЦІ. ВКЛЮЧІТЬСЯ І ВИ У ОРГАНІЗАЦІЙНУ ЧЛЕНСЬКУ КАМПАНІЮ І ДОПОМОЖІТЬ ОСЯГНУТИ ЦЮ МЕТУ.

Д-р Е. О. Гудима—новий професіоналіст

Д-р Е. О. Гудима

Д-р Евген Олег, син Богдана та Мілі Гудимів з Балтимору, Мд., з успіхом закінчив середню школу Парк Гай в Бруклині в 1973 році. Рівнож почавши школу українознавства від п'яти років в тому самому місті, закінчив її успішною матурою. В часі студій, маючи замилування до музики, Евген Олег протягом 10 років навчався гри на акордеоні у проф. Лапки, як також служив при вівтарі церкви св. Петра й Павла у Куртис Бей. Бувши добрим декляматором, він часто виступав в той час на українських імпрезах.

Д-р Евген був активним членом Пласту, таборуючи часто на „Вовчій Тропі" та відбуваючи Вишкіл Юнацьких Виховників на „Писаному Камені" біля Клівленду. Був юнацьким виховником у Пластовій станиці у Балтиморі впродовж двох років і є членом старшопластунського куреня „Орден Хрестоносців".

Вищі студії закінчив в 1978 році в Мерилендському університеті у Балтиморі, здобувши ступень бакалавра фармацевтики. Перейшовши стейтові іспити, осягнув право практикувати фармацевтику у східних стейтах ЗСА, й працював професійним фармацевтом на пості супервайзора для фірми Райт Ейд. Після року професійної праці, вирішив продовжувати навчання й почав студіювати педіятричну медицину. Ці студії закінчив у Огайо коледжі педіятричної медицини, осягнувши докторат і науковий ступінь доктора педіятричної медицини у травні ц. р.

Д-р Евген Олег Гудима тепер відбуває медичну практику у філядельфійському шпиталю Брод Стріт.

Щирі ґратуляції нашому молодому професіоналістові та багато успіхів у його житті.

М. Б.

Озон Парк відзначив знаменні річниці

51-ий Відділ ООЧСУ в Озон Парку, Н. Й., 28-го жовтня ц. р., святочно відзначив 75-річчя народження та 25-річчя трагічної смерти св. п. Провідника ОУН Степана Бандери, який згинув з руки московського аґента Б. Сташинського.

Сумну річницю відзначено Службою Божою в намірені Покійного, а відтак о. крилошанин Любомир Мудрий відправив Панахиду, а церковний хор співав, як до Служби Божої так і до Панахиди. По полудні цього самого дня, о год. 3-ій, місцевий Відділ ООЧСУ відзначив ці річниці святочною Академією, щоб в цей спосіб віддати пошану тому, хто ціле своє життя віддав українському народові та своїй батьківщині.

Академію відкрив член Управи, колишній й голова Відділу ООЧСУ Микола Вітенко. В своєму короткому слові подав причини, чому наша організація, а з нею ввесь український нарід, повинні відзначити цю річницю.

В другій точці програми місцевий хор відспівав дві пісні—„Марш молоді", музика Третяка, та „Світить місяць", пісня УПА, музична обробка Плешкевича. В неприсутності маестра Лева Райнеровича, диригував хором проф. Т. Білостоцький. Наступною точкою була святочна доповідь, яку виголосив культурно-освітній референт Крайової Управи СУМ Корнель Василик. Доповідач відтворив добу С. Бандери на тлі змагань українського народу за волю й незалежність від часів Гетьмана Івана Мазепи.

З черги в програмі була рецитація „На смерть провідника", яку написав М. Верес і яку знаменито виконала учителька Школи Українознавства Осередку СУМА в Ню Йорку Марійка Данчук-Решітник.

Програму Святочної академії закінчив згаданий місцевий хор, який виконав пісні в музичній обробці Тараса Левицького: „Ми зродились" і „Встає Україна" до музики й слів Б. Дніпрового. В піснях чудово заспівував соліст Т. Опарик. Диригував проф. Т. Білостоцький, при фортепіяні Т. Левицький. Прикрасою сцени зайнявся М. Новосад.

Українським національним гимном, який відспівали всі присутні, закінчено імпрезу.

Михайло Білейчук

Життя...

(Закінчення зі стор. 2)

Михайло Лобач-Жученко став чоловіком Марка Вовчка: зв'язок цей був потверджений офіційним вінчанням, що відбулося в січні 1878 року. Подружжя це тривало до самої смерти письменниці. На 42 році свого життя Марія Олександрівна привела на світ другого свого сина — Бориса Лобача-Жученка (що став пізніше інженером-механіком фльоти, професором і автором багатьох технічних книг). Старший син, Богдан Маркович, закінчив петербурзький університет вченим ступенем кандидата математичних наук, був учителем математики та активним учасником революційного руху. Ось як схарактеризував його в своїх спогадах Д. М. Овсянико-Куликовський: „Це був у повному розумінні слова красень. Розумний, добре освічений, жвавий, бадьорий, він усіх зачаровував. Аби зблизитися з народом, він поступив на фабрику, де працював як простий робітник. Він дуже захоплювався соціялістичними ідеями того часу в їх дещо утопічній і сентиментальній формі, як захоплювалась ними більшість радикальної молоді". Богдан Маркович був переслідуваний, мусів деякий час укриватися, опісля був арештований, ув'язнений і засланий, а потім увесь час перебував під наглядом поліції.

Політична ситуація в країні, турботи за Богдана, зміни місць перебування в залежності від службових призначень чоловіка (переважно на Кавказі, а в роках 1886-93 на Україні), збільшена увага до ділових справ чоловіка та зменшена потреба заробляти на життя власною творчою працею, а особливо клопоти із власним здоров'ям — все це призвело до зменшення літературної активности. Здаля від літературних кіл Петербурґа, Марія Олександрівна вже не була в центрі культурного життя. Деякі контакти вона свідомо й навмисно зривала: були і такі знайомі, які думали, що вона і взагалі виїхала закордон. Багато уваги присвячує Марія Олександрівна вихованню свого молодшого сина Бориса. Коли 1891 року Боря виїздить вчитися до Саратова, мати сумує і тужить: „Любий мій, дорогий хлопчику, і досі не звикну, що ти так далеко, що весна, а тебе немає", — пише йому в одному з листів, що збереглися в архіві. Про побутові обставини останніх років життя залишились цікаві свідчення колишньої служниці Лобачів-Жученків, А. Коливаної: „Жили мої господарі скромно, але харчувалися завжди добре. Умеблювання квартири було аж ніяк не розкішне, просте, вирізнялися лиш меблі чудової французької різьбленої роботи, рояль і піаніно. Основне багатство Марії Олександрівни — книги, якими вона дуже дорожила... Велика любителька природи, хазяйка моя багато часу приділяла доглядові за садом і квітами... Взагалі в неї були руки на всі штуки: чудесно вишивала, плела мереживо, штопала".

Письменниця не така активна, як замолоду, але вона не покидає літературної праці. В Саратові в роках 1896-98 виходить перше повне зібрання творів Марка Вовчка, російською мовою у семи томах. Письменниця упорядковує і підготовляє до друку листи, пише спогади, перекладає з польської мови. Напередодні смерти — в Нальчику, на Кавказі, в 1907 році на 74 році життя Марко Вовчок працює над своїми українськими творами: ... „найбільше часу приділялося малоросійським рукописам. Переписувала і виправляла їх вона навіть у останній місяць життя, коли, виснажена хворобою часто засипала з олівцем і зошитом у руках під пам'ятною грушею в саду, в кріслі-гойдалці" — згадує у своїх спогадах чоловік письменниці Михайло Лобач-Жученко.

Філядельфія...

(Закінчення зі стор. 1)

чіні, а зокрема в'язанку стрілецьких пісень обробки М. Гайворонського. Оперний баритон Микола Фабрика при фортепіяновому супроводі своєї дружини Ірини, у двох окремих виступах проспівав „Чуєш, брате мій" Л. Ревуцького, „Вже день здається сивим і безсильним" та „Україні" В. Симоненка, І. Соневицького. Кінцеву частину програми розпочав він виконанням „Гетьмани" Т. Шевченка — М. Лисенка, відтак слідувала „Козацька пісня про руйнування Січі" обр. Л. Ревуцького, а закінчив знаменитим „Владико неба і землі" С. Гулака-Артемовського.

Академію закінчено українським національним гимном.

Голову ПУН М. Плавюка просив до слова з відповідним представленням заступник голови ЦУ ОДВУ проф. д-р Петро Стерчо, який також зложив подяку Митрополитові С. Суликові й о. шамбелянові М. Федоровичеві за відслуження Архиєрейської Божественної Літургії та Панахиди, ветеранським і громадським організаціям за висилку своїх прапорів до Собору на Богослуження та за участь у військовому апелю на Академії, прелеґентові та всім виконавцям мистецької частини програми, а також усім учасникам Академії.

Після Академії членки Українського Золотого Хреста, зокрема Ольга Нич, Володимира Кавка та Євгенія Новаківська, як і зокрема господиня дому Стефанія Жмуркевич, приймали вечерею учасників зустрічі—представників українського громадянства з головою ПУН у гостинному домі подружжя Стефанії та Ярослава Жмуркевичів.

ВСІ УКРАЇНСЬКІ ДІТИ ДО УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ!

Українці взяли участь у етнічному фестивалі в Кінґстоні

Під час фестивалю — Марія Болоська, Таня Карпинич й Ольга Юдиська.

Український танцювальний ансамбль з Асторії.

Український Танцювальний Ансамбль з Асторії, Ню Йорк, взяв участь у 9-му річному етнічному фестивалі повіту Люцерн, який відбувався в днях 25-28-го жовтня ц. р., в Кінґстоні, Па. Це був перший виступ ансамблю тут, і їхня поява на фестивалі, чудові українські танці та костюми зустріла публіка з величезним захопленням.

Товариство української культури з Вайомінґ Веллі, яке очолює Ольга Юдиська, влаштувало на фестивалі виставку українських вишиваних подушок і хустин, які виконали Альбіна Чаповська і Ірина Дяків з Мавнтентап. Катерина Лукач з Вілкс Беррі продемонструвала мистецтво українських писанок.

Донна Морган

В ПАМ'ЯТЬ
бл. п. БОРИСА ЛЕВИЦЬКОГО
складають на Українознавчі Студії в Гарварді шкільні товариші:
ВАСИЛЬ КІНАЛЬ $100.00
ФЕДІР КОРОЛИШИН $50.00
ВАСИЛЬ САМОФАЛ $75.00

У ДЕВ'ЯТУ БОЛЮЧУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ нашої Найдорожчої і ніколи Незабутньої ДРУЖИНИ, МАМУСІ, БАБИ КАСІ І БАБЦІ

бл. п.
КАТЕРИНИ ВЕРБОВСЬКОЇ
з дому МАЙХРОВІЧ

В НЕДІЛЮ, 18-го ГРУДНЯ 1984 р. буде відслужена СЛУЖБА БОЖА І ПАНАХИДА в українській католицькій церкві СВ. ІВАНА ХРЕСТИТЕЛЯ в НОРТГЕМПТОНІ, Па.

В НЕДІЛЮ, 16-го ГРУДНЯ 1984 р. буде відслужена ПАНАХИДА в українській католицькій церкві при 224 4-ій вул., по Службі Божій в АЛЛЕНТАВНІ, Па.

16-го ГРУДНЯ в українській православній церкві при Фулертон Авеню буде відслужена ПАНАХИДА по Службі Божій.

Також в польськім костелі, 16-го ГРУДНЯ буде відслужена ПАНАХИДА по Службі Божій.

Просимо в цей день згадати Покійну в своїх молитвах.

ВІЧНА ЇЙ ПАМ'ЯТЬ!

МУЖ з ДОЧКАМИ, ЗЯТЯМИ І ВНУКАМИ

Корисний „вокатон"

„Вокатонки" (зліва): М. Попович, О. Левицька, Я. Снилик і М. Граб.

Відпочинкова оселя „Союзівка" є не тільки місцем відпочинку, розваги і товариських зустрічей під час літнього сезону, але й гостинним і вигідним „прибіжищем" для прерізних груп і організацій, які відбувають там свої з'їзди після літнього сезону. Всі вони віддзеркалюють динамічність української громади і бажання забезпечити тяглість громадського і культурного життя з користю для всіх українців.

Але навіть суто відпочинкові дні на Союзівці, при добрій волі, можна використати для власного і громадського добра.

Прикладом цього минулого літа, в тижні перед святом Дня Праці, була група жінок, які з родинами вже від років проводять вакації на Союзівці. Дбаючи за своє здоров'я, — зокрема свої „лінії", — вони кожного дня переводили кількамилеві „вокатони", а будучи знайомими з усіми гостями Союзівки в цьому тижні, ці жінки звернулись до них з проханням дати малу грошову лепту за пройдені милі, які відтак переслано для потребуючих українських сиріт в Бразилії.

І так „вокатонки" Марта Попович, Ярослава Снилик, Оля Левицька і Мирося Граб „виходили" 310 дол., що їх зложили гості Союзівки, переважно тенісова братія, яка в цей час перебувала на оселі, приготовляючись до крайових змагань.

Скористали „вокатонки", зберігаючи „лінії", а ще більше потребуючі діти, для яких кожна миля — доляр — справді „на фунти золота".

Н.Н.

Корисне літо

Чарівна осінь золотить листям хідники довкола шкільних будинків українських громад. Аж мило перейтися в суботні погідні ранки ними та побачити рої веселої нашої дітвори, що з гамором вилітають із під'їжджаючих авт. Тут і там гуртки батьків, милуючись своїм доростом, жваво дискутують над виховними проблемами. Всередині рух, гамір—це перші тижні навчання в наших рідних суботніх школах. Серце радіє, бо це вже друге покоління наших вихованців, яких часто вже й батьки кінчили ту нашу рідну школу. Отже праця цілого ряду жертвенних виховників увінчалася таки успіхами. І все здається гарно, можна з надією дивитися на нашу майбутність, на наш ріст на цій вільній і гостинній землі.

Однак зайдім до середини будинків, поговорім з дирекцією, учителями та організаторами шкіл. Скільки вони мусять поборювати щораз більших труднощів, щоб наука могла правильно початися. Скільки це праці вимагає здобути відповідне приміщення, зібрати дітвору, подбати про відповідні підручники і наукові матеріяли, часто з інших країн нашого поселення, для всіх кляс, а головно, що найважливіше і щораз важче,—це вишукати добрих, відданих учителів. Ніде правди діти, важкий часом і невдячний шлях українського учителя не приманює ні належною винагородою, ні оціненням батьків та громади, а труднощі з різним рівнем знання, зацікавленням учнів часто відстрашує навіть фахових кандидатів.

Ряди вчителів, що черпали чар української мови на рідній землі, вже проріджуються,а виховане на еміґрантських шляхах покоління шукає задоволення у фахових успіхах або обмежує свою виховну дію лиш до своєї сім'ї. Де ж тоді шукати нову зміну добрих учителів, що зуміли б задовільнити всі вимоги, побороти всі труднощі?

Іншомовні університети не всилі нам допомогти в цьому. Часто саме фахові вчителі відмовляються вчити ще шостий день. Всі ми добре знаємо, що наші вчителі не тільки вчать української мови, передають знання українознавчих предметів, але найважливіше те, що вони плекають любов дітвори до всього українського. Всі ми добре розуміємо, що виховання нашої молоді в українському дусі запевнює існування наших громад і в майбутньому. То ж не дивно, що навіть найліпший педагогічний вишкіл по іншомовних інститутах не допоможе вчителеві знайти кращої стежки до юних українських сердець.

Група студентів в УВУ

Дослідивши пекучу проблему дошколу українського вчительства в діяспорі, Український Вільний Університет вже вісім років провадить чотиритижневий Педагогічний Курс в Мюнхені. Успішно переведені спеціялістами курси дали вже гарні успіхи, а десятки юних учителів із ентузіязмом згадують свій побут у рідному українському університеті, серед однолітків з різних країн поселення, але з однаковими виховними напрямними, в питомій українській атмосфері. Ось як оцінює свій побут на УВУ цього літа недавна матуристка Школи Українознавства в Нюарку, Н. Дж., Аля Грицак:

„Учитель українознавства має складне завдання. Він не тільки мусить учити дітей та до певної міри виховувати, але мусить і заохочувати учнів до дальшої мети. Він мусить бути мостом для свого учня—щоб учень зрозумів, що він не тільки член одної української родини чи громади, але що він також член великої міжнародної української громади. Це я сама тут на УВУ навчилася. Я вже знала, що є великий брак учителів в рідних школах, і тому я думала стати колись учителькою. Саму методику я могла б навчитися і деінде, чи на пластовому вишколі, чи навіть в англомовному університеті, але на УВУ важливіша є атмосфера, яку важко де знайти.

Ця атмосфера заохочує мене розповісти іншим українським студентам про мою живу Україну. Для мене Україна це не якась земля, бо я ніколи цієї землі не бачила. Україна—це книжки, наша література, історія, мова та різні люди. Україна—це живі ідеї та думки, яких не знайдеться в інших державах чи народах, особливо в Америці.

На Педагогічних Курсах УВУ я навчилася не тільки про деякі методи навчання, але теж про стан сьогоднішніх українців по цілому світі. Я чула про третє чи четверте покоління бразилійців, які говорять не по-португальському, а по-українському, я бачила інтернат та чула як діти з Німеччини, Австрії, Англії розмовляли чудовою українською мовою між собою, я пізнала дівчину з п'ятого покоління канадців, яка говорила так плинно, як землячка.

На Українському Вільному Університеті я зустріла професорів, які присвячували свої вакації українській молоді, тоді коли їм напевно було б приємніше відпочивати з родиною. Всі ці картини я запам'ятаю і скоро не забуду. Я навчилась, що Україна не вмре, як довго ми це в своїх серцях і ділах не допустимо".

Тож,уже тепер, бо час минав швидко, організуймо кандидатів на Педагогічний Курс літом 1985 року в Мюнхені, щоб сповнилось те, що написала Аля Грицак, щоб учні там змогли „багато цінного" навчитися.

Олександра Ткач

ІНШІ ДИКТОРИ

У репортажі п.з. „Фільмова студія Я. Кулинича працює" („Свобода" ч. 229 з суботи, 1-го грудня ц.р.) помилково подано, що у фільмі „Доля народів", що був зроблений в 1973 році, „дикторами були Ігор Раковський і Наталка Чума". Дикторами цього фільму були Михайло Бурчак й Ольга Кириченко. — Ред.

Робесп'єр...

(Закінчення зі стор. 2)

до такої „мудрости" додумався совєтський письменник Ґорький (Пешков).

Врешті Ленін перелякався зросту бюрократії і на X з'їзді партії 1921 року було сказано, що виникли помилки як наслідок посилення бюрократії як апарату пролетарської диктатури, зокрема нагорі. Тут Ленін формально непослідовний, бо писав, що з економічної точки погляду бюрократія виправдалася.

Але совєтська бюрократія все побільшувалася, перегнала царську і Ленін старався найти пояснення: в Совєтському Союзі коріння бюрократизму лежить в біді, некультурності, неписьменності!).

Таке 1881 року передбачив Лев Толстой: „при соціялізмі буде така кількість чиновників, що вони з'їдять 3/4 усього, що запрацюють люди".

Робесп'єр не схвалював вибриків атеїстів і вважав, що нарід має вірити і в Конвенті боронив свободу „культів", писав: „Якщо само буття Бога і безсмертя душі тільки мрія — то це сама прекрасна мрія людини".

Тому де подібність? Робесп'єр врешті заперечив атеїзм, а Ленін воюючий безбожник.

Ленін з марксизму зробив державну релігію з культом вождів. Марксова метафізика обожествила матерію і приписала їй атрибути абсолютного буття.

Західні ліві з радістю зустріли совєтську жовтневу революцію. Вони побачили в ній продовження Паризької комуни 1793 року. Але і на тому не кінець — радикал-соціялісти, ніби буржуазна французька партія, чванилася своїм якобінством. На терор взагалі не звернула уваги. Терор потрібен для спасіння революції.

Французькі інтелектуали довго вірили, що Бухарін, Зіновьєв, Тугачевський та решта розстріляних Сталіном — винні. Совєтський терор спасав священну соціялістичну революцію. Тому Захід довго не хотів слухати Солженіцина. Були й такі французькі комуністи, які прославлювали совєтські табори смерти як „найбільші досягнення соціялізму".

Совєтсько-московський ҐУЛаґ — чисто „русскоє" діло, наслідок російської психіки, а марксизм „тут ні при чому"?

Ричард Пайпс, американський совєтолог, вважає, що джерело терору все таки Москва, а Руссо, Геґель і Маркс терору не проповідували.